

և զԲ շաբաթն ուտել հրամայեաց, և երախացուցեալ կարգեաց զքնթերցուածնն ի յուսումն նոցա: Յետ ժամանակաց բազմաց, Սուրբն Սարգիս ի զլուխ առաջաւորաց պահոցս նաւհատակի ի Շապհոյ պարսից արքայէ ի յունուարի լսն, մարտիրոս անուն որդովն ի յուլիանոսէ փախտական եկեալ առ Տիրան արքայն Հայոց. և անտի առ Շապուհ և կատարի վասն Քրիստոսի: — Եւ մեք պահէք նմա ոչ անուանեմք այլ առաջաւոր: Այլ որպէս առաջին շաբաթն Թէոփորոսի տօնեմք, և աստ նոյնպէս զպահքս Աստուծոյ պահեմք և տօն սուրբ Սարգսի առնեմք: Եւ որպէս զինուոր վերակացու տերունի աւուրցս և վրէժնդիր չպահողաց և պատուհառող: Եւ Քրիստոսի փառք»:

Հ. Յ. ԱԻԳԵՐԵԱՆ

## Մ Խ Ի Թ Ա Ր

(Շար. տես էջ 509)

**Ն**ԱԶԱՐ վեց հարիւր իննըսուն և վեց Տարին էր հասիւր, տարի շրջեղ, մեծ, Ուր կուսական սուրբ շրթներուն բարբառ Պէտք էր որ անուր իւր լըրումն անձառ:

Անցան մըրբիկներ ու պէս պէս հովեր, Անցան զանազան ցաւեր ու վիշտեր, Եւ բազմակոշկոն կենաց վարագոյր Ալ պէտք էր պարզիլ, փայլել ոսկեթոյր:

Լեռներ ու ծովեր կըտրող մէկուն պէս, Որ շուր մը նըստած՝ իր ուղւոյն ի տես, Սիրան հոգին հըրճուի, ու պահ մը մոռնայ իւր բոլոր վիշտերն, ու կամարին վրայ

Ուր կախած տեսներ ամպոց կոյտեր սեւ, Յանկարծ նըշմարէ լուսափայլ արեւ. Սապէս Մըլիթար իր ծրփուն կեանքին Տեսներ կոհակներն՝ որ խաղաղէին:

Ի զո՛ւր էր այլ եւս ըլլալ զիմպարձ, Յայտնի է ծածկուած զանձը սուր բըրաց, Պէտք էր խոնարհիլ երկնից սուրբ կամքին, Ունկընդիր ըլլալ զինք կոշող ձայնին:

Սուրբ Նըշան վանքին կոշնակն հոգեխօս Կանչեր է արդէն բազմութիւն մը հոծ, Գունդագունդ դիմեն ամէն կողմերէ, Նոյն այն ձայնն է որ զամենքը զըրդէ:

Խորան կը տեսնեմ խորան լուսեղէն, Ամպամած բոյրի ու խունկի ծուխէն, Ու ամպին մէջէն տեսնեմ վե՛ն խորհուրդ, Որ կը կատարուի՝ սուրբ սըրտից յապուրդ:

Ողջակիզին սուրբ ճենճերն ու սուրբ բոյր Պատուր է արդէն զերկնից վարագոյր, Ու աղանակեալ ի՛նչ սուրբ Հոգին, Վառել ու սըրբել զայն սիրտ կաթոյգին:

Ողջոյն քեղ, ո՛վ նոր զեւտական զասուն Ամբիծ ու քընքուշ տաքարակ չհոգեսուն, Որ հրածեշտ տալով աշխարհի՛ բաջ բաջ Ի հեզ ուսդ առիւ՛ հեզուկ փըրկշին խաչ:

Ահա կը մընչեն շրթներդ ամօթխած խաղաղութեան սուրբ հրաւերն հոգեսաց. Ու կըրից կոյտ կոյտ կոհակք ու կոշկոտ խաղաղին, ախրէ նուիրական անդորդ:

Սատան ու մարմին խոյս տան զըլխակոր, Առած հաղբ ու ցանց, զէն վըտանդաւոր, Զի քան զամէն զէն՝ խաչն այն սպարասուր Շողայ ու ցանէ սըրբանըւկը հուր: . . .

Ժամանակն հասած էր որ նա այլ եւս Գօտալընդուկով մըտնէր ի հանդէս, Եղիցին իւր ներսն հուր ու բոց վաւեր, Պէտք էր նետն իրեն նպատակին հասնէր:

Քահանայական պաշտօնն ըստանձնած Ելաւ քաղցեւոց բաշխել հոգւոյ հաց, Այր համեղ ճաշակն առ ինքն ըսկընաւ Զըզել հոգեւէր անձինքներ տակաւ:

Ահա պատանի մ՝ անուն Յովհաննէս Թողլով՝ նըշանածն իրեն փութապէս

Կը հագնի զընտէն զգեստ մեռելական,  
Անցընելու կեանք մ' հոգեւորական:

Գրորդէ պատանւոյն ծնողքը սատանայ,  
Ու յարուցանէ զէմ Մըխիթարայ,  
Յուզէ աղմուկէ բոլոր Մեքաստիւս,  
Ու անոր անձին վըտանգ ըսպանայ:

Իսկ նա անխընդ կերպով կը յայտնէ  
Թէ իրենց որդին փոքրիկ արդայ չէ,  
Կըրնայ իր ուզած վիճակն ընտրելու,  
Առանց մէկուն բնաւ մըտիկ ընելու:

Ու ծնողացն յանձնէր բըռնելով ձեռքէն,  
Որպէս զի իրենց գիտցածնին ընեն,  
Ձի նա պատրաստուէր մըտնել յասպարէս  
Խաղալու իր սուրբ դերը քաջապէս:

Հասնէր Կարենցի տէր Խաչատուրին  
Գիտուլթեան համբան իրեն ականջին,  
Եւ կարծելով զինքն ալ անբաւական  
Իրեն փափաքին իրականացման,

Որոշեց երթալ Կոստանդնուպոլիս,  
Ընելու զանի իրեն գործակից,  
Եւ այսպէս զընել հիմն այն մեծ շէնքին՝  
Որ պիտի հիւսէր իր փառաց զափսին:

Կանչեց Յովհաննէս պատանին իր քով,  
Յայտնեց միտքն անոր, և թէ Աստուծով  
Երևողդ համոզես, ի Բիւզանդիոն  
Եկուր կ'ընդունիմ ըզբեզ, ըսաւ, հոն:

Հասաւ ի Պոլիս, բայց ոչ փափաքին,  
Ձի տէր Խաչատուր խոշոր ահալին  
Հանեց, որով ան ըստիպուեցաւ հուակ  
Մեկնելու իրմէն գողցես յուսազուրկ:

Քեզ, ո՛վ Մըխիթար, լոկ բեզ է պահուած  
Կառուցանելու աննման կերտուած,  
Սուրբ Կոյսն Եղիցիմ բեզի աւանդեց,  
Դուն պիտի հիմնես մենաստանը մեծ:

Քսան և մէկ տարուան դեռ երիտասարդ՝  
Եղած էր այլ եւս եկեղեցւոյն զարդ,  
Խօսէր քարոզէր անգույլ անգաղար  
Հոգեբուժս բանիւր յըստակ ու պայծառ:

Հինգ ամսոյ չափ հոն կենալէն ետեւ  
Ուզեց երթալ անդ ուր ելլէ արեւ.  
Գրտնելու իրեն գործակից բնկեր,  
Բայց ի գուր էին իրեն այն ճիգեր:

Երկու աշխերաներն իր մօտ կանչելով, —  
Յովհաննէսն եկած հառած էր իր քով,  
Միսն ալ էր Յովհան, բրնիկ Պոլսեցի, —  
Միտքն յայտնեց, անոնց հետ մըտաւ նաւ մի:

Հազիւ թէ ելած էր նաւը ճամբայ,  
Մեւ ամպեր զիգուան կամարին վըրայ.  
Մըրբիկն ըսկըսաւ կատաղի, և ծով  
Կոծէր ու մըրնչէր մեծ կոհակներով:

Փայլակ ու կայծակ ճայլմամբ ահագին  
Երկնից սեւ կամարը կ'ակօսէին,  
Եւ նաւն խաղալիկ եղած մըրբիկն,  
Ելլէր ու իջնէր ծըփծըփայր ուժգին:

Գիշերուան խաւարն ալ վըրայ հասաւ,  
Ահեղ որոտմունք, փայլակներ ամբաւ,  
Եւ նաւորդներուն յուսահատ ճիւղեր  
Ալեաց մըրնչման հետք խառնուէր:

Մըխիթար միայն աշերն յառելով  
Ի նաւահանդիսն երկնից ապահով,  
Անվախ՝ սիրտ կու տար իր աշակերտաց,  
Նուիրել կեանքերնին Աստուծոյ կամաց:

Նաւալարներն ալ տաքնապած ահիւ,  
Գոչէին իրենց բովանդակ ձայնիւ,  
Որ թէ ծովափին մօտն են՝ ցամաքէն  
Լոյս ցուցնեն, ձայն տան՝ որ նաւն հոն ուղղեն:

Եւ մինչ այսպիսի սարսափներու մէջ՝  
Նաւը կը ծըփար յանգույ ելելէ,  
Ափէն տեսնաւ լոյս մ' ու սիրաւ առնելով  
Դէպ հոն ուղղեցին նաւը հապճեպով:

Ողջ առողջ ելաւ Միխիթար ի ցամաք,  
Որոշեց երթալ ի Մարգուան քաղաք,  
Եւ անկէ կարեայ կարմիր վանքն անցնել,  
Դուցէ կարենայ նպատակին հասնիլ:

Տեղւոյն առաջնորդը Մարգար անուն  
Յանձնեց Միխիթարայ՝ հոգն իր սաներուն,

Որոց աննախանձ ոգով Մըխիթար  
Տայր առատօրէն սնունդ հոգեպարար:

Այլ ժանտախտն ահա երամիւր վանքն հասնի  
Ու կստորածներ գործէ սոսկալի:

Յընցէ Մըխիթարն ալ, բայց չի ժպտհիւր  
Մարելու անոր ջանը լուսաւիր:

Սըրտին սիրական խորհուրդը Միխիթար  
Յարմար օր մ'ի վեր հաներ առ Մարգար:  
Բայց նա բերելով պէս պէս պատճառներ,  
Անոր ըսածին բնաւ չէր համոզուեր:

Յոյսը կըտրելով Մըխիթար՝ դարձեալ  
Ի Բիւզանդիոն որոշեց երթալ,  
Եւ հոն առանձին տան մը մէջ խմբել  
Միաբանութիւնն ու յառաջ վարել: —

Զ՞ դու Բիւզանդիոն, զ՞ ծրփաս կոծիս,  
Է՞ր այդ յուզումներ քու աղմուկայից,  
Նըստած ծովերու կըշտին նախանձիւս  
Անոնց որ այդպէս մտնչես ու փրփրես:

Հասաւ Մըխիթար այն ծրփանաց մէջ,  
Բեմն ելաւ, ուզեց տալ յոյգերուն վերջ,  
Քարոզեց անոնց սէր, խաղաղութիւն  
Որոց կը տեսնէր բացակայութիւն:

Զի ամրաստանել որոշեր էին  
Հըռովմէական Հայերն ատենին  
Իրեւն ապրտամբ տիրող տըրութեան,  
Զընչին իրերու համար աննըշան:

Եւ տեսնելով որ յոյզը դեռ ծրփի,  
Սեղանէն ըզխաչն առած տէրունի,  
Մըտաւ մէջերնին, իմացաւ, հարցուց  
Ու երկու կողմերն ալ հանդարտեցուց:

Անկէց ետքն յայտնեց նա իրեններուն  
Թէ կ'ուզէ կազմել միաբանութիւն,  
Ըսկըսաւ տըպել զանազան զրբքեր  
Որոնց որ օգուտն անհրաժեշտ տեսնէր:

Եւ վարձելով մեծ տուն մ'ի Պէյօղլի,  
Ժողովեց իրեններն, ու եռանդեամբ լի  
Զանոնք հոգեւոր ճամբուն մէջ մարդէր,  
Ուսման համար ալ կ'որոշէր ժամեր:

Բայց ահա մի այլ դժնէ մըբերիկ  
Վըրդովեց իրենց վիճակն հանդարտիկ,  
Ազգային յուզից բուրնկեցաւ հըրդեհ,  
Հըրդեհ առջինն ահաւոր, զրժնէ:

Զըշքոթեցաւ արին Մըխիթար  
Բայց տեսաւ որ հոն կենայ չէր կըրնար,  
Պէտք էր մի ուրիշ հընար մըտածել,  
Պէտք էր իր փոքրիկ խումբն ապահովել,  
Զ. Ս. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Շարայարեղի



## Հ Ա Ն Ք

ԵՒ ԻՐԵՆՑ ՍՏՈՒԳԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆՆ

(Շար. տես էջ 511)

## Լուսնաքար

ԱՍՏՈՒՄԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՄԵՐՈՒ զրբերու մէջ  
Երկու հայահնչակ, ներդաշնակ և նոյնսնայն  
Բառեր կազմուեցան և են Լուսնաքար և Լուսն-  
քար: Երկուքն ալ առանձին հանքերու ա-  
նուններ են: Լուսնաքար անուամբ կը յորջոր-  
ջուի բազմազունի տեսքով գեղեցիկ արաստոյ  
վէմ հանք մը, որուն զդ. անունն է Pierre  
de la lune, նմանորինակ նաեւ իտալականն  
Pietra della luna, որով և մերն՝ թարգմա-  
նաբար կոչուած է Լուսնաքար: Իսկ Լուսնաքար  
անունը կը տրուի հրաբխային ժայռերէն հա-  
տաձեւ կամ տրապիդաձեւ խտտաքարի մը: Իտ.  
և զգ. բառն է Leucoite. տառադարձութիւն  
յունարէն λευκός = ծիրմալ բառին, և ի մեզ  
թարգմանաբար կոչուեր է Լուսնաքար, ըստ  
կանոնի Լուսնաքար պէտք է կոչուի:

## Լւնակուց

Լւնակուց բառը վերջերս կազմուած է, և  
է հոմանիշ Արապատոյի ἄλμαστρον բառին:  
Լւնակուցը կը նշանակէ լուսաւոր կամ ճեր-  
մակ կուճ. բանասէր մը՝ Արապատոյի տճ. Ազ-  
մէրմէր = ծիրմակ կուճ բառը՝ թարգմանե-  
լով կոչեր է Լւնակուց: Այս նորակազմ բա-